DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ,

Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA, *

QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS, manè diſcutienda in Scholis Medicorum, die Jovis vigeſimâ-ſeptimâ menſis Januarii, anno Domini M. DCC. LXXIV.

M. PETRO-JOSEPHO MACQUER, Regiæ Scientiarum Academiæ Taurinenſis & Pariſienſis Socio, Cenſore Regio, Chemiæ in Horto Regio Profeſſore à Rege deſignato, Doctore Medico, Præſide.

An lui Venereæ ſublimatum corroſivum?

I.

RBEM ferè univerſum devaſtabat venerea lues, & novis quotidiè famoſa funeribus, quæſitas irridebat artes, cùm celeberrimus Medicus *Carpi*, hujus peſtis antidotum in Mercurio detexit. Jam evaneſcere incipiebat opinio, quæ mineralem illam ſubſtantiam inter venena recenſebat & in cutis defœdationibus, quantâ cum utilitate adhiberetur, Arabum ſchola docuerat. Abſciſſum itaquè, quodammodo apparuit humanitatis illud flagellum, & mercurialis unguenti applicatio, ad fugandos triſtes errabundæ veneris effectus, diù, ſolaque invaluit. Sed ab interno mercurii uſu, majora adhùc commoda ſperantes Medici, ipſum etiam in ſubſtantiâ farinâ, ſaccharo, aut therebentinâ extinctum ſuaſerunt, donec, prælucente Chemiæ face, audaciores facti, mercurialium productorum vires etiam experiri ſuſceperint. Tantâ vi pollebant omnes illæ præparationes, & præcipuè quæ ex unione mercurii cum variis acidis mineralibus emergebant, ut quibus mediis edulcorarentur, ſollicitè inveſtigaverint. Dùm verò draſticam ipſarum qualitatem infringere, multo labore conabantur, omnis earum virtus evaneſcebat, & illa tantùm, quæ minerali propria erat ſubſtantiæ, reviviſcebat; aut cùm parva in ipſis mercurii quantitas ingrederetur, ut inefficaces in luis venereæ curâ, ablegatæ fuerunt. Inter eas cauſticâ vi horrendum diſtinguebatur ſublimatum corroſivum. Sceleſtis tantùm manibus deſtinatum, ab omnibus ferè habebatur; cum (hærentibus præ ſtupore animis) in immortalis *Boerhavii* Chemiâ legeretur, metallicum illud ſal, in morbis inſanabilibus plurimis, mira eſſe patraturum. Eruditiſſimi illius Medici prudentia, cognita in omnibus artis ſuæ doctrina, ipſum temeritate, aut ignorantiâ incuſare non ſinebant. Sublimati igitur vires experimentis confirmare allaboraverunt celebres in arte viri, & in ſiphylidis curatione victricia præcipuè ſuppeditaverunt auxilia. Et revera, tetram illam luem eradicare debet illa præparatio ſi ità edulcorari poſſit, ut ingeſtâ, deleterii ex ipſâ nulli ſoboleſcant effectus, & ſpecifica mercurii vis in ea magis adhuc exaltetur.

II.

QUI potentioribus remediis morbos depellere ſatagit, eorum naturam calleat, neceſſum eſt. Perpendamus igitur quid ſit ſublimatum corroſivum, & undè ſua procedat cauſtica qualitas.

Sublimatum namque corroſivum eſt ſal cum exceſſu acidi, exurgens ex connubio acidi marini cum mercurio. Acida autem omnia, ſicut ipſa nobis ſuppèditat diſtillatio, adeò cauſtica ſunt, ut partes corporis quibus applicantur, corrodere valeant, & eò major eſt eorum deleteria virtus, quò magis ſuo phelgmate ſpolientur. Metallis injecta

* *Auctore M.* GUILBERT, *anno 1765.*

ipsa dissolvunt, &, ulteriori elaboratione, cum ipsis varia salia constituunt, magis aut minus caustica, solubilia.

Cum autem ratione dephlegmationis, crescant liquoris acidi causticæ vires, quò major humidi quantitas ipsi restituetur, eò magis etiam decrescere debent, & si non absolutè evanescant, insensiles adeò fieri possunt, ut tunc corpora quæ tangunt, non ampliùs destruere, vix quidem gustus organum ferire queant.

Tali sub formâ considerati isti liquores, jucunda quam linguæ imprimunt sensatio, & ipsius similitudo cum acido sapore, fructuum quos, æstuante Sirio, tam liberali manu profundit natura, Medicos impulere, ut ipsorum internè sumptorum virtutes experirentur. In ipsis brevi detecta fuit eadem quæ fructibus horæis propria est antiseptica, temperans, refrigeransque virtus ægris optatam opem præcipuè ferens, in ardoribus quorum fomes erat putrida colluvies. Hinc acida mineralia nullo modo essentialiter esse venenosa innotuit, quamvis periculosiora ex ipsis erui possint deleteria. Dùm enim in maximâ eorum concentratione, mineralibus socientur particulis, graviora adhuc evadunt, & eorum tùnc corrosiva vis eminet. Mercurio nupta, variis, ut jam retulimus, originem præbent mixtis, quæ ab acidis tantùm suam mutuantur causticam facultatem, In mercurio namque nullo imprimis adulteratum connubio, corrosivam vim existere, numquam experientiá docuit. Strages ergo quas adeò funestas edere valet sublimatum, ab acido marino pendent, & imprudenter utenti necem eò certiorem inferet, quò liquor acidus sub formâ vaporis, ignis vi, cum mercurialibus globulis sic etiam elevatis, arctiori vinculo connectitur; sed ex eo processu sal metallicum quod emergit, in aquosis liquoribus perfectè dissolvi potest, sicque prudenter administratum, medicamentosis insignietur dotibus toxicum, quod nunc vitæ infestissimum habebatur.

III.

SIMILI enim artificio frænabitur deleteria sublimati vis, ac acidorum caustica qualitas, cum ab ipsis tantùm illam mutuetur. Acida verò, ut experientia constat, in aquosis soluta liquoribus, mitescunt. Medium itaque quo sublimati vires, ut & acidorum, ad gradus componamus infinitos, ipsa nobis suppeditabit dissolutio. Tunc enim quodcumque sit liquoris solventis volumen, ipsius quævis portio, soluti salis proportionatam quantitatem continet, & cum illimitata sit illa divisio, minimæ tantùm partes dosis minimæ corporis soluti, viscera nostra subibunt, & sese cum lymphâ, sanguine, & humorum alveo semper immiscendo, majorem adhuc subdivisionem experientur. Sed magis causticum semper erit sublimatum, quàm acidum marinum. Illius namque guttula in aquæ uncia extensa, insensilis fere est, sublimati verò granum, in æquali aquæ quantitate, solutum, adhuc horrenda patrabit infortunia, sed solutionis ope, quantum volueris, ipsum dividere potes, & sic centesimam, ducentesimam, & millesimam quidem grani partem administrabis. Luce nonne clariùs patet, sublimatum tunc nullo modo periculosum esse, & ad inertiam quidem reduci posse; ast gradatìm iterum ascendendo, dosim obtinebis quæ tutò & efficaciter usurpari poterit.

Quot & quanta commoda præstet in praxi medicamentorum solubilitas, ex his etiam innotescit, pulveres eorumque dilutio numquam tanta tamque pretiosa suppeditabunt, metallicæ namque partes, in pulverem tenuissimum quidem reductæ, si dissolvi nequeant, nullam alterationem patientur, & ubique semper eædem erunt. Sed cum solutio, potûs quantitate, & cum liquoribus nostris miscelâ, majoris adhuc capax sit extensionis, tunc acerrimi quidem mixti particulæ, debiles tantùm, sed salutares semper exerent effectus, si præcipuè natales ducant è substantiis, quæ specificis instructæ virtutibus, potentiora quotidiè suppeditant remedia, quorum ope deteriores morbos Medicina debellat.

IV.

UT autem dignoscamus, an sublimatum sic dissolutum, virtutibus suis non defraudetur, & dosis existat, quæ cum efficaciâ administrari possit, hîc, sola consulenda venit experientia, sicut, & ipsâ ducente, medicamentorum vires inquirendæ sunt. Hic ratiocinia deficiunt, & nemo unquàm, solâ ingenii acie, cujuslibet substantiæ proprietates detexit, quîn priùs ipsas experimenta prodiderint.

Externè applicati cùm palàm innotescat sublimati caustica vis, latere diù non potuit. Sed suâ in aquosis solubilitate,& solutionis extensione,cum imminuita an nihilari quidem possit, internum ejus usum, & dosim quæ efficaciter ageret, experiri medicos nihil vetebat. Observationibus nostris paginam adimplere possemus; sed cùm celebriores Europæ Medici, hujusce remedii patronos jam sese declaraverint, quid valeret nostra authoritas?

Ne tamen in re tam seriâ, aliquid neglexisse videamur rationes etiam, quæ felicem suffulciunt experientiam, hic subnectere liceat.

Quodcumque corpus, aliquâ virtute potens, majori, aut minori activitate pollet. In excessu semper nocet, debilitatum, inefficax est, solum præstat, inter extrema, medium. Ignis ipse rapido si volvatur turbine, vorat omnia, omnia sine igne marcescunt, moriuntur, moderatus omnia vivificat Entia. Medicamenta similiter, excessivâ si adhibeantur dosi, venena sunt; si debiliori, inefficacia; sola debita quantitas cûm utilitate operatur. Nemo namque sennæ libræ decoctum impunè hauriret, guttulæ quædam inutiles deprehenderentur, tres aut quatuor drachmæ commodè alvum ducunt.

Cur igitur ex tam generali regulâ sublimatum exciperetur? Quotiès etiam non sine voluptatis sensu observavimus ægrotantes nostros, tertio jam die quo sublimato utebantur, ipsius grana duo cùm vix assumpserant, notabilem in omnibus mali symptomatis experiri mutationem. Quotiès ulcera generationis partes depascentia, veluti incantamento, curata mirati sumus. Adeò enim est intima, & illiminata sublimati cum liquidis nostris miscela, ut statim atque fluidorum Oceanum ingreditur, omnes limphaticæ partes cum ipsius moleculis confunduntur, magis ac magis immisceantur, & partium metallicarum contactu atterantur, & dividantur. Quod ut magis adhûc inconcussum maneat, ulceris venerei naturam, & quid ad ejus curationem necessarium sit, expandere fert animus.

Dùm œstro titillata venereo genitalia turgent, & coitu impuro polluuntur, ipsorum aperta subit absorbentia vasa siphylitica lues; & lympham quibus irrorantur, inficit. Viru contaminatus ille liquor, in canalibus suis hæret, ipsa distendit, & pustulam efformat, quæ debilibus vasis, & levissimâ pelle cooperta, facilè disrumpitur. En, ulcus adest, ex cujus superficie, vasorum apertorum osculis, acris exsudat, & semper virulentus ichor, qui ipsorum rodens extrema, in largum & profundum continuò serpit. Hocce mali genus nullâ aliâ arte certè curabitur, nisi illius lymphaticæ guttulæ, quam eructant vasorum oscula, virulentia corrigatur. Tunc enim ad cicatricem omnia natura suppeditabit. Quotiès itaque in remedio internè sumpto, talis erit proprietas, ut hunc effectum, alio absque auxilio, patrare possit, afferendum erit eum ad ipsam, quam memoravimus virtutem, tantùm referendum esse. Sic autem se habent sublimati virtutes, ut primis ab ipsius usu diebus sese exerant, à capite ad calcem, venerea aggrediantur symptomata, & ipsa deleant. Quòmodo autem concipiatur actio quâ virus venereum destruere valeat sublimatum, certum est quod solus contactus inter lymphaticas partes quibus siphylitica lues inhæret, & mercuriales globulos, mali curam absolvere possit. Nec magna mercurii quantitas, ad hunc contactum perficiendum necessaria est, si quædam grana, sed ad infinitum divisa, eum producere queant. Mercurii namque dosis quæ huc usque ad siphylidis curationem adhibita fuit, inefficaciam illius, quæ cum sublimato introducitur non probat, sed è contrà quàm inutilis sit quantitas, quæ in aliis mercurium administrandi methodis fuit usitata, omnibus apertè demonstrat. Vires enim vitæ non sufficiunt, ut mercurius adeò dividatur, ac in sublimati dissolutione, sicque non sine magnâ ipsius quantitate, contactus ille generalis partes minerales inter & lymphaticas, in quo cura consistit, obtinetur.

V.

HIS innixi principiis, varia quæ nobis proponi possunt facilè diluemus objecta. Obganniunt enim aliqui, & clamitant, sublimatum in quibusdam corporis partibus nidulari posse, ibique deleteriam suam vim exerere. Sed quænam est illa quantitas quàm sic se colligere posse, pertimescunt. Jam una, distributione generali, totam corporis

habitudinem irroravit, altera verò per omnes ſenſibiles, aut inſenſiles effugere debuit excretiones. Fieri aliundè non poteſt illa collectio, quin reſolvatur mercurii cum acido conſortium, & illa decompoſitio, nullo modo nocere valet. Eſt enim parva mercurii, & acidi marini quantitas, nullius actionis manifeſtæ capax. Omnibus aliundè notum eſt, nullâ certiori viâ periculoſos hujuſce ſalis effectus enervari, quam ſi occurrat ipſi mixtum, quo mediante, ſua operetur decompoſitio. Non ità verò res ſe haberet, & multò periculoſior reverà deprehenderetur, ſi, ut inſtant alii, divortium cum liquore ſolvente faceret ſublimatum. Sed contrà hocce periculum ſeſe obfirmare difficilis non eſt negotii. Satis enim eſt perpendere, hocce divortium nullâ ſtabilitum eſſe ratione, omnibuſque diſſolutionis notionibus obverſari. A ſolvente liquido ſalia non ſic diſcedunt, præcipuè ſi ſatis extenſa ſit eorum diſſolutio, multò minùs adhùc, ſi ſolvens fluidum, ſicut corporis humani liquores, perpetuò caleat, & moveatur. Sal marinus ipſe, quo omnes quotidiè utimur, hujuſce divortii particeps non eſt. In urinâ reperitur, & nemo unquam hocce ſal in aliquâ corporis parte collectum obſervavit, quamvis tunc ſtrages æquè funeſtas, ac ſublimatum, ederet.

Quod verò ſpectat ad varias ventriculi, & inteſtinorum eroſiones, quæ ſublimati uſus interni comites individuæ ab aliis dicuntur, ipſis ſanctè aſſerimus, nos eas numquàm obſervaviſſe. Sed caveat ab errore Medicus. Prudenter à prudente Medico tantùm adminiſtretur illud remedium; abſtineat, ſi methodum neſcit. Nonne per hæc clariſſimi Boerhavii verba, promulgata quaſi ſublimati proſcriptio! Ità ſanè abſtineant indocti. Sed non deſunt ſapientes & eruditi in arte viri qui potentiora remedia tractare poſſunt, ipſorum natura, præparationes, & proprietates ab ipſis non ignorantur.

Obſcuriùs ne hâc ætate, latet viſcerum ſtructura, quid poſſint in ingeſta ipſorum motus, & actio? Nonne poſſumus adhuc virium vitæ & medicamentorum effectus ponderare, judicare: quare igitur ſalutaribus auxiliis quibus abuti poterunt imprudentes, cauti non uterentur. Aliter coerceretur ars quæ nullos limites habere debet, & ipſorum induſtria, quæ novis opibus illam ditare ſatagunt, enervaretur. His itàque rationibus, & cum omnes Europæ Academiæ ſublimati ſucceſſus concelebrent, experientia aliundè freti fidenter concludimus.

Ergò lui venereæ ſublimatum corroſivum.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. Claudius LAFISSE, *Chirurgiæ Gallico idiomate Profeſſor deſignatus.*

M. Joannes-Bapt. Michael BUCQUET.

M. Dionyſius PAUTIER DE LABREUILLE, *S. Comitis Gallo-Provinciæ, Medicus Primarius.*

M. Joſephus-Ignatius GUILLOTIN.

M. Ambroſius-Auguſtus BELANGER, *Sereniſſimæ Comitiſſæ Atrebatum Medicus ordinarius.*

M. Natalis-Andræos-Joannes-Baptiſta CHESNAU.

M. Carolus-Jacobus-Ludovicus COQUEREAU.

M. Franciſcus-Maria LE MOINE.

M. Dionyſius-Claudius DOULCET.

Proponebat Pariſiis FELIX VICQ D'AZYR, Valonæus apud Conſtantienſes; Sereniſſimi Comitis Atrebatum Medicus, necnon Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Pariſienſis Baccalaureus, A. R. S. H 1774. A SEXTA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Typographi. 1774.